

TOG'AY MURODNING "OTAMDAN QOLGAN DALALAR" ROMANIDA
MILLIY G'URURNING IFODALANISHI

Tosheva Nilufar Shirinboyevna

Navoiy innovatsiyalar universiteti katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Tog'ay Murodning "Otamdan qolgan dalalar" romanida milliy g'urur mavzusi yoritilgan. Asarda dehqonchilik madaniyati, ota merosi va milliy qadriyatlar milliy g'urur bilan bog'langan holda ifodalanadi. Modernizatsiya jarayonidagi o'zgarishlarga qaramay, milliy qadriyatlar va meros saqlanib qolish jarayoni tasvirlangan.

Kalit so'zlar: milliy g'urur, ota merosi, dehqonchilik madaniyati, urf-odatlar, qadriyatlar, milliy o'zlik, tabiat va yer, modernizatsiya, an'anaviylik, ma'naviyat, o'zlikni anglash, madaniy meros.

Kirish. Adabiyot millatning tarixi, madaniyati va ma'naviy qadriyatlarini asrash va ularni yangi avlodga yetkazishning muhim vositalaridan biri hisoblanadi. Tog'ay Murodning "Otamdan qolgan dalalar" romani ana shunday milliy g'ururni o'zida mujassam etgan asarlardan biridir. Roman o'zbek xalqining ko'p asrlik dehqonchilik madaniyati, yerga bo'lgan mehr va hurmat, hamda ota merosiga sadoqat orqali milliy g'ururning ifodasi sifatida namoyon bo'ladi. Milliy g'urur romanda insonning tug'ilib o'sgan yeri va uning uchun qilgan fidokorona mehnati bilan uzviy bog'langan bo'lib, bu tuyg'ularni zamon o'tishi va sharoitlarning o'zgarishi bilan qanday saqlab qolish mumkinligi asarning asosiy mavzusini tashkil etadi.

Yozuvchi «Otamdan qolgan dalalar» asari boshiga quyidagilarni bitadi: «BMTning a'zosi mustaqil O'zbekiston uchun bitdim. Ko'nglimda el-yurtim yo'lida nimaiki dardim bor ushbu romanimda to'kib soldim». Roman markazida Dehqonqul obrazi turadi va bosh qahramon tilidan so'zlab beriladi. Dehqonqul hikoyasini o'z sarguzashtlaridan emas, balki ancha naridan – bobosi Jamoliddin ketmon, otasi surxoni Aqrabdan boshlaydi. Chunki ota-bobosi tarixini eslamay, bilmay turib Dehqonqulning xarakteri va qismatini to'la-to'kis anglay olmaymiz¹.

¹<https://m.kun.uz/news/2023/08/11/otamdan-qolgan-dalalar-oz-yurtida-yelkasi-oftob-kormagan-dehqon-fojiasi>

Tahlil va natijalar. Roman markazida dehqonchilik va yerdan foydalanish masalalari turadi. O'zbek xalqi uchun yer nafaqat tirikchilik manbai, balki milliy g'urur va o'zlikning asosiy timsolidir. Asardagi bosh qahramonning otasidan qolgan dalalar o'zbek xalqining madaniy merosini va tarixini ifodalovchi ramziy obrazdir. U yerga bo'lgan muhabbat va uni asrab-avaylash orqali qahramonning milliy g'ururi shakllanadi va kuchayadi. Qahramonning dehqonchilikni davom ettirishga bo'lgan qat'iyati va yerga bo'lgan hurmati milliy qadriyatlarni saqlab qolishga bo'lgan intilishlarini ko'rsatadi. Bu jarayon orqali Tog'ay Murod milliy g'ururni xalqning yeri va mehnatiga bo'lgan chuqur hurmat bilan bog'laydi.

Yozuvchi Tog'ay Murod roman oxiridagi ilovasida "Men o'zbek xalqiga haykal qo'yaman!" - deb bejizga yozmagan edi. Ushbu roman bilan xalqimizga chindan ham katta haykal qo'ydi. Yozuvchi o'z asari tilining tabiiyligini ta'minlash uchun ham Surxon vohasi shevalari, so'zlashuv nutqi shakllari, xalq iboralaridan mahorat bilan foydalangan. Asar juda sodda tilda, haqiqiy dehqon tilidan bayon etilgani tufayli ham unda qo'llangan jaydari so'zlar, birikmalar va iboralar o'quvchini tezda o'ziga rom etadi².

"Otamdan qolgan dalalar" romanida milliy g'urning eng yorqin ifodalaridan biri ota merosidir. Ota-bobolaridan qolgan yerga bo'lgan mehr-muhabbat milliy qadriyatlarining saqlanishi va davom etishi uchun muhim omil sifatida tasvirlanadi. Otasining dalalari qahramon uchun nafaqat tirikchilik manbai, balki milliy meros, o'zlik va an'analar timsolidir. Ota merosini saqlab qolish va uni avlodlarga yetkazish qahramonning hayotiy maqsadlaridan biriga aylanadi. Bu esa milliy g'urur va ota-bobolar merosiga bo'lgan hurmatning naqadar muhimligini ko'rsatadi.

Roman voqealari zamonaviylik va an'anaviylik o'rtasidagi ziddiyatlar orqali chuqur tasvirlanadi. Modernizatsiya jarayoni qahramonning hayotida muhim o'rin egallab, milliy qadriyatlar va g'ururga nisbatan yangicha qarashlarni shakllantiradi. Biroq, qahramonning an'anaviy qadriyatlarni saqlashga bo'lgan intilishi va yerga bo'lgan sadoqati milliy g'urning zamon o'tishi bilan ham saqlanib qolishiga ishora qiladi. Modernizatsiya va rivojlanish jarayonlari milliy g'ururga tahdid solishi mumkin, ammo Tog'ay Murod asarida milliy qadriyatlar bu jarayonlarda ham yashovchan bo'lib qolishi, o'ziga xos shaklda davom etishi ta'kidlanadi. Tog'ay Murodning asarida milliy g'urur o'zlikni anglash bilan chambarchas bog'liqdir. Bosh qahramon o'z otasidan qolgan dalalar orqali o'zligini, kelib

²<https://in-academy.uz/index.php/yota/article/download/14261/9928/11199>

chiqishini va milliy qadriyatlarini chuqurroq anglaydi. Bu jarayon milliy o'zlik va g'urur o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatadi. Milliy g'urur insonning ota-bobolar merosini qadrlashi va uni saqlab qolish yo'lida qilgan harakatlari bilan ifodalanadi. Qahramonning o'z yeriga bo'lgan muhabbati va uni saqlab qolish uchun qilgan sa'y-harakatlari orqali milliy g'urning ahamiyati ochib beriladi.

Xulosa. Tog'ay Murodning "Otamdan qolgan dalalar" romanida milliy g'urur, ota merosi va dehqonchilik madaniyati orqali ifodalanadi. Asar milliy qadriyatlarni, yerni va merosni saqlash muhimligini ko'rsatadi, bu esa milliy o'zlik va milliy g'urning kuchli ifodasi sifatida namoyon bo'ladi. Roman zamonaviylik va an'anaviylik o'rtasidagi ziddiyatlarga qaramay, milliy g'urur va qadriyatlarning saqlanib qolishini, ular zamon o'tishi bilan ham xalqning ajralmas qismi bo'lib qolishini ko'rsatadi. Tog'ay Murod romanlari adibning qolaversa, milliy adabiyotimizning shunchaki navbatdagi namunalarini emas, XX asr aniqrog'i, salkam bir asr davom etgan istibdod nihoyasida maydonga kelgan "Otamdan qolgan dalalar" romani o'sha asr intihosida o'lkada yuz bergan milliy uyg'onish natijasida boshlangan millatning bir necha avlod asl o'g'lonlari- yorqin iste'dodlar qalbini olov bo'lib o'rtagan nido bo'lib yangradi³.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Murod, Tog'ay. *Otamdan qolgan dalalar*. O'zbekiston, 1984.
2. Xolmirzayev, Shukur. *O'zbekiston adabiyotida o'zlik va g'urur*. Toshkent, 2005.
3. <https://m.kun.uz/news/2023/08/11/otamdan-qolgan-dalalar-oz-yurtida-yelkasi-oftob-kormagan-dehqon-fojiasi>
4. <https://in-academy.uz/index.php/yota/article/download/14261/9928/11199>
5. <https://zenodo.org/record/6602515/files/Sadullayeva%20Dilnoza%20Erdoshevna.pdf>
6. www.ziyonet.uz.

³<https://zenodo.org/record/6602515/files/Sadullayeva%20Dilnoza%20Erdoshevna.pdf>